

Vēža apkarošanas biedrības un Veselības veicināšanas biedrības darbība onkoloģisko slimnieku aprūpes sistēmas izveidošanā 20. gadsimta 30. gados

Edīte Bērziņa

*Rīgas Stradiņa universitāte,
Medicīnas vēstures institūts, Latvija*

Ievads. 20. gadsimta 30. gados Latvijā, tāpat kā daudzās citās valstīs, tika konstatēta būtiska onkoloģisko slimnieku skaita palielināšanās. Pamatojoties uz citu valstu pieredzi, lai efektīvāk organizētu onkoloģisko slimnieku ārstēšanu, Vēža apkarošanas biedrība, vēlāk Veselības veicināšanas biedrības Vēža apkarošanas sekcija izveidoja specializētas medicīnas iestādes šo slimnieku veselības aprūpei.

Darba mērķis. Analizēt onkoloģisko slimnieku aprūpes organizācijas pieredzi Latvijā 20. gadsimta 30. gados.

Materiāls un metodes. Pētījumā izmantotie materiāli aptver 20. gadsimta 20.–30. gadu publicētos statistikas datus, publikācijas periodiskos izdevumos, publicētās atmiņas, Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja krājuma materiālus. Darbā izmantota vēsturiski salīdzinošā metode.

Rezultāti. Pēc profesora Paula Stradiņa (1896–1958) iniciatīvas 1934. gadā tika nodibināta Vēža apkarošanas biedrība, kas darbojās līdz 1937. gadam, bet vēlāk iekļāvās Veselības veicināšanas biedrībā kā Vēža apkarošanas sekcija. Profesors Pauls Stradiņš, piedaloties daudzos starptautiskos kongresos un konferencēs, bija iepazinies ar citu valstu pieredzi onkoloģisko slimnieku ārstēšanas organizēšanā un par galvenajiem biedrības darbības uzdevumiem noteica specializētu medicīnas aprūpes iestāžu izveidošanu, ārstu un iedzīvotāju izglītošanas jautājumus.

Biedrība izveidoja un uzturēja ambulanci Rīgā, kur slimniekus izmeklēja bez maksas. 1935. gadā ar Rīgas pilsētas atbalstu tika izveidota pirmā specializētā nodaļa onkoloģisko slimnieku ārstēšanai Rīgas pilsētas 2. slimnīcā (tagad Paula Stradiņa Klīniskajā universitātes slimnīcā). Nodaļā sākotnēji bija 40 vietas, bet to skaits pakāpeniski palielinājās.

1939. gada 12. februārī darbu uzsāka Veselības veicināšanas biedrības Vēža slimnīca. Slimnīca tika iekārtota irētā 1911. gadā celtā namā Rīgā, Talsu ielā 7a, kuru 8 mēnešu laikā pārbūvēja slimnīcas vajadzībām. Slimnīcā bija 100 gultas un maksa par ārstēšanu bija noteikta zema, bet mazturīgie tur varēja ārstēties par samazinātu maksu vai dažos gadījumos bez maksas. Slimnīcā bija operāciju nodaļa ar divām operāciju zālēm, Rādija un rentgenstaru terapijas nodaļa, Fizikālās terapijas nodaļa, laboratorija un ambulance. Ar valdības atbalstu slimnīca iegādājās 320 miligramus rādija, kas bija pietiekams daudzums staru terapijas uzsākšanai. Operāciju zāle bija apgādāta ar lielas jaudas elektrokoagulācijas aparātu. Slimnīcu vadīja Dr. med. Osvalds Mačs (1908–1945). Slimnīcā strādāja atzīti sava laika speciālisti: rentgenologs Jēkabs Romāns (1886–1953), patoloģis privātdocents Dr. med. Maksis Brants (1890–1972), bet tās zinātniskais vadītājs bija profesors Pauls Stradiņš.

Izveidotā specializētā ambulance un Vēža slimnīca ievērojami veicināja onkoloģisko slimnieku ārstēšanas un aprūpes sistēmas attīstību Latvijā.

Vēža apkarošanas sekcija plānoja rosināt vēža ārstēšanas centru izveidošanu arī Daugavpilī, Liepājā un Cēsīs, kas darbotos ciešā sadarbībā ar Rīgā izveidoto Vēža slimnīcu. Biedrība plānoja izstrādāt arī vēža apkarošanas likuma projektu, kas ievērojami sekmētu onkoloģisko slimnieku aprūpes plānveida un racionālu attīstību. Savukārt nozīmīgs ieguldījums sabiedrības izglītošanā bija Veselības veicināšanas biedrības iekārtotās izstādes.

Secinājumi. Sabiedriskajām organizācijām – Vēža apkarošanas biedrībai un Veselības veicināšanas biedrībai bija noteicošā loma onkoloģisko slimnieku aprūpes sistēmas izveidošanā Latvijā 20. gadsimta 30. gados. Neskatoties uz ievērojamiem medicīnas sasniegumiem onkoloģisko slimību diagnostikā un ārstēšanā, tāpat kā 20. gadsimta 30. gados, ārstēšanas rezultātus joprojām būtiski ietekmē savlaicīga onkoloģisko slimību diagnosticēšana un sabiedrības informēšana.